

BROEDVOGELS VAN HET LAEGIESKAMP IN 2014

Rien Rense

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Natuurmonumenten

BROEDVOGELS VAN HET LAEGIESKAMP IN 2014

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Postbus 1028

1200 BA Hilversum

broedvogels@vwggooi.nl en www.vwggooi.nl

Subgroep Avifauna, werkgroep Broedvogels

Op verzoek van Natuurmonumenten

In samenwerking met SOVON Vogelonderzoek Nederland

Uitgave: VWG 236

Hilversum, 29 oktober 2014

Tekst: Rien Rense

Foto's: Rien Rense (tenzij anders vermeld)

© Copyright 2014. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, Hilversum.

SAMENVATTING

De Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken heeft in 2014 op verzoek van Natuurmonumenten het Laegieskamp op broedvogels geïnventariseerd. Dit gebied van 33 ha ligt tussen het Naardermeer en de bebouwing van Naarden-Bussum. Het noordelijk deel is parkachtig met vijvers, een voormalig natuurbad en aansluitend blauwgraslanden. Het zuidelijke deel is ook parkachtig, maar met bosranden, een verlaten ijsbaan en veel schraal grasland.

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de SOVON-methode voor broedvogelonderzoek. Het gebied is 8 keer bezocht. De inventarisatiegegevens zijn ingevoerd op de website van SOVON. Daarna zijn volgens de SOVON-richtlijnen de territoria per soort geautomatiseerd bepaald (autoclusteren).

Er zijn 45 soorten broedvogels met territoria vastgesteld:

Soort	Territoria	Soort	Territoria
Grauwe Gans	3	Grasmus	3
Canadese Gans	1	Tuinfluitier	8
Nijlgans	1	Zwartkop	16
Wilde Eend	4	Tjiftjaf	15
Soepeend	1	Fitis	8
Havik	1	Grauwe Vliegenvanger	2
Waterhoen	2	Glanskop	1
Meerkoet	1	Matkop	1
Houtduif	4	Zwarte Mees	1
Koekoek	1	Pimpelmees	18
Ijsvogel	1	Koolmees	16
Groene Specht	2	Boomklever	9
Grote Bonte Specht	5	Boomkruiper	9
Kleine Bonte Specht	1	Gaai	2
Boompieper	1	Ekster	1
Witte Kwikstaart	1	Zwarte Kraai	3
Winterkoning	24	Spreeuw	3
Heggenmus	5	Vink	7
Roodborst	13	Groenling	2
Roodborsttapuit	1	Putter	3
Merel	29	Goudvink	1
Zanglijster	12	Appelvink	2
Kleine Karekiet	11		

De meest voorkomende soorten (met meer dan 10 territoria) zijn merel, winterkoning, pimpelmees, koolmees, zwartkop, tjiftjaf, roodborst, zanglijster en kleine karekiet.

Opvallende soorten zijn havik, koekoek, ijsvogel, groene specht, kleine bonte specht, goudvink en appelvink.

Bij vergelijken met eerdere inventarisaties van de VWG (1969 – 1972) en de provincie (1990 – 1999 en 2007) zijn opvallende ontwikkelingen:

- Ganzen: Voor 1973 waren er geen broedgevallen. In 2014 hebben er 3 soorten gebroed.
- De toename van de spechten. Naast de veel voorkomende Grote Bonte Specht zijn ook territoria vastgesteld voor de Groene Specht en de Kleine Bonte Specht.
- Het ontbreken in 2014 van o.a. nachtegaal en gekraagde roodstaart.
- De toename van de pimpelmezen en in mindere mate van de koolmezen.
- De komst van de boomklever. In het rapport van 1973 ontbreekt de boomklever volledig.
- De afname van het aantal spreeuwen en het verdwijnen van huismus en ringmus.
- De komst van putter, goudvink en appelvink, en het verdwijnen van rietzanger, kneu en rietgors.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	3
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding.....	5
2. Het gebied	5
2.1 Ligging, oppervlakte en eigendom	5
2.2 Terreinbeschrijving en beheer	6
3. Werkwijze bij de inventarisatie.....	9
3.1. SOVON methodiek voor broedvogelonderzoek.....	9
3.2 Uitvoering van de inventarisatie	10
4. Resultaten.....	12
4.1 Overzicht van de in 2014 vastgestelde broedvogels en territoria.....	12
4.2 Overige waargenomen soorten	12
4.3 Zoogdieren.....	13
4.4 Vergelijking met eerdere inventarisaties van broedvogels en ontwikkelingen.....	13
5. Bespreking van de resultaten per soort	16
6. Geraadpleegde bronnen.....	32
BIJLAGEN	33
Bijlage 1: Overzicht waarnemingen broedgevallen.....	33
Bijlage 2: Overzicht waarnemingen niet-broedgevallen en zoogdieren.....	34
Bijlage 3: Stippenkaart broedvogels Laegieskamp 1990 – 1999	35
Bijlage 4: Stippenkaart broedvogels Laegieskamp 2007	36
Bijlage 5: SOVON autoclusteringkaart met waarnemingen voor de zwartkop	37

1. INLEIDING

Natuurmonumenten heeft de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken gevraagd om het Laegieskamp op broedvogels te inventariseren.

De inventarisatie is in het voorjaar van 2014 uitgevoerd. Hierbij is de SOVON-methode voor broedvogelonderzoek gevolgd.

De resultaten van het onderzoek staan in dit rapport. In aanvulling daarop zijn meer gedetailleerde gegevens beschikbaar op de website van SOVON, zoals kaarten met de waarnemingen per soort en de gevolgde autoclustering voor het bepalen van de territoria.

In het rapport zijn ook gegevens van eerdere inventarisaties opgenomen en deze zijn vergeleken met de situatie in 2014.

Ten slotte zijn beschrijvingen van het gebied en de gevolgde werkwijze opgenomen.

2. HET GEBIED

2.1 Ligging, oppervlakte en eigendom

Het Laegieskamp ligt in de gemeente Hilversum ten noorden van de woonwijk Hilversumse Meent en tussen de bebouwing van Naarden-Bussum en het Naardermeergebied. De Karnemelksloot is de westelijke grens. Zie de fotokaart in Figuur 1. Het omliggende gebied is sinds 1993-1994 eigendom van Natuurmonumenten en heeft een oppervlakte van 33 ha.

Figuur 1: Fotokaart van het Laegieskamp en het geïnventariseerde gebied

De bestemming voor nagenoeg het hele Laegieskamp is natuur-veenweidegebied.

Het gebied was oorspronkelijk eigendom van de vereniging van erfgooiers 'Stad en Lande'. Het meest noordelijke deel is in 1923 aangekocht door de gemeente Bussum, die in een deel van het gebied sportterreinen heeft aangelegd. In het noordelijk deel was ook een ijsbaan en in het meer centrale deel een natuurbad. Het zuidelijke en centrale deel is in 1973 door 'Stad en Lande' verkocht aan Hilversum. Het voorlopige bestemmingsplan voor dit gebied voorzag in uitbreiding van de sportvelden, maar kreeg in 1979 geen goedkeuring van de provincie. Er waren toen al drie tijdelijke hockeyvelden gerealiseerd in het westelijke deel. Die zijn nu verlaten en weer natuurgebied.

2.2 Terreinbeschrijving en beheer

Het noordelijke deel van het gebied is het eigenlijke Laegieskamp. Dit deel bestaat uit parkachtig bos met vijvers, en de restanten van een als ijsbaan gebruikte kwelvijver en aansluitend een wiel. De ijsbaan is grotendeels dichtgegroeid met riet. Aansluitend is er een stuk blauwgrasland. Het blauwgrasland is van grote botanische waarde en afgesloten voor publiek. Gezien de kwetsbaarheid mocht het bij het inventariseren niet worden bezocht. Voor het overige is dit deel van het gebied wel toegankelijk, ook met honden. Het wordt veel gebruikt door wandelaars, vaak met honden, en ook als speelterrein door kinderen.

Het gebied wordt bijna doorsneden door hockeyvelden. Een smalle corridor van bos langs de Karnemelksloot vormt de enige verbinding met het zuidelijke deel. Door dit corridor loopt geen officieel wandelpad, maar er is wel een voetspoor langs de hekken rondom het hockeyveld naar het zuidelijke deel. Zie Figuur 2.

Figuur 2: De corridor langs de hockeyvelden

Het zuidelijk deel bestaat uit een bosgebied naast een voormalig natuurbad. Daarnaast liggen de drie voormalige hockeyvelden, die nu verruigen en omgeven zijn door bosranden. Het meest zuidelijke deel bestaat uit schrale graslanden, met lage, natte delen en een ronde vijver met daarin een eiland. Dit laatste is een restant van een vroeger 'pannekoekfort'. Dit deel is wel toegankelijk, maar verboden met honden.

Aansluitend op het gebied is in 2014 bij de zuidoostpunt door het Goois Natuurreservaat een natuurlijke verbinding gemaakt naar het natuurgebied Cruysbergen: het Gijzenveen.

Het Laegieskamp vormt een belangrijke ecologische verbinding tussen het Naardermeer en de Utrechtse Heuvelrug.

Het Laegieskamp is vooral van grote botanische waarde. Na de vele aantastingen in de vorige eeuw wordt nu geprobeerd om de oorspronkelijke waarden terug te krijgen en de natuur in het gebied verder te ontwikkelen. In verschillende publicaties is dit verder beschreven (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Zie ook Figuur 3 en Figuur 4.

Figuur 3: Blauwgrasland

Figuur 4: Het voormalige natuurbad in het zuidelijk deel

Het beheer is gericht op het behouden van de blauwgraslanden en het herstellen van schraal grasland. Het zuidelijk deel wordt begraasd met Galloway runderen. De afgelopen jaren zijn delen van dit gebied afgeplagd. Zie Figuur 5.

Figuur 5: Afgeplagd terrein in het zuidelijke deel

Op veel plaatsen zijn sporen te vinden van recreatief gebruik door jongeren. Die worden opgeruimd door Natuurmonumenten. Zie als – ernstig -voorbeeld hiervan Figuur 6.

Figuur 6: Resten van recreatief misbruik (foto: Ricardo van Dijk)

Figuur 7 laat zien hoe mooi het gebied in de zomer is.

Figuur 7: De graslanden in het zuidelijke deel in de zomer

3. WERKWIJZE BIJ DE INVENTARISATIE

3.1. SOVON methodiek voor broedvogelonderzoek

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de SOVON methodiek voor broedvogelonderzoek. De resultaten zijn ingevoerd op de SOVON website en geautomatiseerd verwerkt.

Door SOVON is een digitale veldkaart verstrekt, waarop na ieder bezoek de gegevens met stippen per soort worden geregistreerd. De digitale kaart staat in Figuur 8. Er is ook een fotokaart: zie Figuur 1.

Figuur 8: SOVON Veldkaart van het Laegieskamp

Bij het invoeren moet per waarneming ook een broedcode worden toegekend.

Alle waarnemers zijn gemachtigd om gegevens in te voeren.

De waarnemingen worden volgens de SOVON richtlijnen geautomatiseerd verwerkt: het autoclusteren. Het programma bepaalt de territoria van de broedvogels.

De uitkomsten kunnen in verschillende vormen worden weergegeven, o.a.:

- In een Excel tabel met per soort en per bezoek de waarnemingen en het aantal territoria (zie Tabel 2 en Tabel 3)
- In een pdf-bestand voor alle soorten met per soort een kaart met daarop de territoria (zie de kaartjes in 5. Bespreking van de resultaten per soort)
- In een pdf bestand voor alle soorten met per soort de waarnemingen per bezoek en de toegepaste clustering (zie het voorbeeld in Bijlage 5: SOVON autoclusteringkaart met waarnemingen voor de zwartkop).

Voor de SOVON methode in plaats van de in de VWG gebruikelijke methode van broedvogelkartering.nl is gekozen om de gegevens in een voor Natuurmonumenten goed toegankelijke landelijke database op te slaan en om ervaring op te doen met deze landelijk gebruikelijke methodiek.

De SOVON methodiek is goed bevallen. Aanvankelijk was het wennen aan de vele mogelijkheden, maar daarna ging het invoeren van gegevens vlot. De presentatie van de resultaten biedt verschillende mogelijkheden, en was goed toepasbaar bij het schrijven van dit rapport.

Alle mogelijkheden zijn nog niet verkend.

Er zijn wel vragen over de autoclustering: op basis van een enkele waarneming wordt soms een territorium vastgesteld. Zie de opmerkingen hierover in 5. Bespreking van de resultaten per soort.

Figuur 9: De SOVON methodiek (bron: Sovon website © Gert-Jan Bos)

3.2 Uitvoering van de inventarisatie

De inventarisatie is begeleid door Annemieke Ouwehand, medewerker ecologie en ruimtelijke ordening van Natuurmonumenten. Zij heeft twee introductiebezoeken aan het gebied begeleid, en gezorgd voor documentatie, kaartmateriaal en een vergunning.

De vergunning stond toe om de bosgebieden ook buiten de paden te doorkruisen; het blauwgrasland mocht echter niet worden bezocht.

Bij SOVON is het gebied geregistreerd door Jan-Willem Vergeer.

Rien Rense coördineerde het onderzoek binnen de VWG en schreef het rapport.

De waarnemers en de bezoeken waarvan gegevens zijn ingevoerd staan in Tabel 1.

Broedvogels van het Laegieskamp in 2014

Nr.	Datum	Starttijd	Eindtijd	Type	Waarnemers	Weer
1	23 mrt	6:00	8:28	Zonop	Ellen de Bruin, Ricardo van Dijk	
2	5 apr	6:25	9:45	Zonop	Francis Bakker, Rien Rense	Windstil weer, bewolkt, 11 graden
3	19 apr	6:10	8:10	Zonop	Peter Jansen	Kalm weer, droog, geen wind en geen verstoring door wandelaars
4	3 mei	5:30	7:45	Zonop	Bonne Zijlstra, Rien Rense	Mooi weer, weinig bewolking, circa 5 graden, weinig wind.
5	18 mei	5:15	7:47	Zonop	Ellen de Bruin, Ricardo van Dijk	Goed weer, begin lichte mist, daarna zon. Weinig wind
6	29 mei	6:30	9:00	Ochtend	Dirk Prop, Bonne Zijlstra	
7	15 juni	6:00	8:00	Ochtend	Peter Jansen	Zonnig, een graad of 12, geen verstoring.
8	29 juni	6:00	8:56	Ochtend	Ellen de Bruin, Ricardo van Dijk	Bewolking 50%, Wind NW 3-4, ca. 12 graden Celsius

Tabel 1: Overzicht van via SOVON ingevoerde bezoeken aan het Laegieskamp

Van de 8 bezoeken zijn er 5 een half uur voor zonsopkomst gestart en 3 op een iets later tijdstip. Deze laatste 'ochtendbezoeken' tellen binnen de SOVON methodiek mee als een half normbezoek. Het aantal normbezoeken komt daardoor uit op 6,5. Dat is ruim voldoende.

Bij de bezoeken zijn op een kaart op A-3 formaat de waarnemingen aangetekend. Meestal is halverwege de ronde gewisseld van aantekenaar. De gegevens zijn steeds vlot na het bezoek ingevoerd bij SOVON (d.w.z. binnen enkele dagen).

Op een A-4 kaart is een inventarisatieroute getekend, waarmee het hele terrein wordt bestreken. Het lopen in het terrein gaf weinig problemen. Soms was het wel zoeken naar een goede, droge doorgang bij grenssloten langs de bosgebieden. De modder bij de koeiendoorgangen naar de vroegere hockeyveldjes was in natte periodes lastig te nemen.

4. RESULTATEN

4.1 Overzicht van de in 2014 vastgestelde broedvogels en territoria

In 2014 zijn in het Laegieskamp 45 soorten broedvogels met territoria vastgesteld. Een overzicht hiervan staat in Tabel 2. In 'Bijlage 1: Overzicht waarnemingen broedgevallen' staan de waarnemingen per inventarisatieronde.

De meest voorkomende soorten (met meer dan 10 territoria) zijn merel, winterkoning, pimpelmees, koolmees, zwartkop, tjiftjaf, roodborst, zanglijster en kleine karekiet.

Opvallende soorten zijn havik, koekoek, ijsvogel, groene specht, kleine bonte specht, goudvink en appelvink.

Bij de bespreking per soort in hoofdstuk 5 is hier verder op ingegaan.

Soort	Territoria	Soort	Territoria
Grauwe Gans	3	Grasmus	3
Canadese Gans	1	Tuinfluit	8
Nijlgans	1	Zwartkop	16
Wilde Eend	4	Tjiftjaf	15
Soepeend	1	Fitis	8
Havik	1	Grauwe Vliegenvanger	2
Waterhoen	2	Glanskop	1
Meerkoet	1	Matkop	1
Houtduif	4	Zwarte Mees	1
Koekoek	1	Pimpelmees	18
Ijsvogel	1	Koolmees	16
Groene Specht	2	Boomklever	9
Grote Bonte Specht	5	Boomkruiper	9
Kleine Bonte Specht	1	Gaai	2
Boompieper	1	Ekster	1
Witte Kwikstaart	1	Zwarte Kraai	3
Winterkoning	24	Spreeuw	3
Heggenmus	5	Vink	7
Roodborst	13	Groenling	2
Roodborsttapuit	1	Putter	3
Merel	29	Goudvink	1
Zanglijster	12	Appelvink	2
Kleine Karekiet	11		

Tabel 2: Vastgestelde soorten broedvogels met het aantal territoria

4.2 Overige waargenomen soorten

Bij het onderzoek zijn 13 soorten maar een enkele keer waargenomen. In Bijlage 2: Overzicht waarnemingen niet-broedgevallen en zoogdieren staan deze waarnemingen per inventarisatieronde. Voor deze soorten is geen territorium vastgesteld. Het betreft:

- Fuut
- Blauwe Reiger
- Purperreiger
- Bergeend
- Buizerd
- Watersnip
- Groenpootruiter
- Graspieper
- Beflijster
- Grote Lijster
- Staartmees
- Huismus
- Rietgors

4.3 Zoogdieren

Bij 6 van de 8 inventarisatiebezoeken is wel een haas of een ree gezien. Zie het overzicht in Bijlage 2: Overzicht waarnemingen niet-broedgevallen en zoogdieren

Deze dieren zijn gezien in het zuidelijke deel van het terrein, dat verboden is voor honden. Dit gebied wordt begraaasd door Galloway-runderen. Zie Figuur 10.

Figuur 10: Toegangsbord bij het zuidelijke deel: waarschuwing voor begrazing en geen toegang met honden

In het noordelijke deel van het Laegieskamp worden veel honden uitgelaten, en zijn daardoor geen reeën te verwachten.

Er zijn geen waarnemingen van: vos, eekhoorn, konijn of das.

4.4 Vergelijking met eerdere inventarisaties van broedvogels en ontwikkelingen

Er zijn gegevens bekend van drie eerdere inventarisaties van broedvogels:

- De Vogelwerkgroep heeft samen met het IVN in 1973 een rapport uitgebracht over het Laegieskamp met daarin een overzicht van de broedvogels in voorgaande jaren. Dit onderzoek is beperkt tot het meest noordelijke deel van het Laegieskamp.
- Een stippenkaart met territoria van de periode 1990-1999, afkomstig van tellingen door de provincie Noord-Holland. Zie Bijlage 3: Stippenkaart broedvogels Laegieskamp 1990 – 1999.
- Een stippenkaart met territoria in 2007, afkomstig van het N2000 Atlasproject van de provincie Noord-Holland voor deze regio. Zie Bijlage 4: Stippenkaart broedvogels Laegieskamp 2007.

De stippenkaarten komen overeen met het nu geïnventariseerde gebied plus de randgebieden. Bij die inventarisaties is kennelijk een aantal algemene soorten niet genoteerd.

De resultaten (aantal broedgevallen) van deze eerdere inventarisaties staan samen met die van 2014 in Tabel 3.

Broedvogels van het Laegieskamp in 2014

Soort	VWG Noordelijk deel				Stippenkaarten provincie		VWG
	1969	1970	1971	1972	1990-1999	2007	2014
Grauwe Gans							3
Canadese Gans							1
Nijlgans							1
Wilde Eend	11	12	6	5			4
Soepeend							1
Havik	-	-	-	-			1
Fazant	brv	2	1	-			
Waterral	1	1	-	-		1	
Waterhoen	2	1	2	2			2
Meerkoet	5	3	2	2			1
Scholekster					1		
Houtduif	5	9	6	5			4
Turkse Tortel	1	5	3	2			
Zomertortel	-	1	1	-			
Koekoek	4	1	1	-	1	1	1
Ijvogel							1
Groene Specht	-	1	-	-			2
Grote Bonte Specht					4	8	5
Kleine Bonte Specht							1
Boerenzwaluw	1	1	2	-			
Boompieper							1
Witte Kwikstaart	1	3	1	1			1
Winterkoning	9	15	11	8			24
Heggenmus	7	7	5	4			5
Roodborst	3	6	6	5			13
Nachtegaal	1	1	-	-		2	
Gekraagde Roodstaart	2	3	2	2			
Roodborsttapuit							1
Merel	22	17	11	9			29
Zanglijster	10	4	4	2			12
Grote Lijster	-	2	1	-			
Rietzanger	1	1	-	-			
Kleine Karekiet	1	1	-	-	10	12	11
Spotvogel	1	1	-	-		1	
Braamsluiper	-	1	-	1			
Grasmus	3	-	-	-	2	2	3
Tuinfluitier	2	2	2	2	5		8
Zwartkop	3	4	3	2	8		16
Tjiftjaf	14	15	10	8	18		15
Fitis	11	1	3	3			8
Goudhaan	-	1	-	-			
Grauwe Vliegenvanger	1	1	-	-	1	4	2
Staartmees	2	2	2	2	1		
Glanskop	-	-	-	-	1	3	1
Matkop	2	3	2	2	4	2	1
Zwarte Mees							1
Pimpelmees	2	2	2	2			18
Koolmees	9	7	6	7			16
Boomklever						3	9
Boomkruiper	3	4	4	1	3	-	9
Wielewaal					1		
Gaai	1	4	1	3			2
Ekster	2	2	1	1			1
Kauw	-	3	4	3			
Zwarte Kraai	2	2	-	-			3
Spreeuw	29	30	21	15			3
Huisemus	20	25	28	19			
Ringmus	5	4	6	3			
Vink	7	7	5	4			7
Groenling	6	7	1	1			2
Putter					2	1	3
Kneu	-	2	1	2			
Goudvink					1	1	1
Appelvink							2
Rietgors	?	-	-	-	1		

Tabel 3: Broedgevallen in 2014 en bij de eerdere inventarisaties

Broedvogels van het Laegieskamp in 2014

Opvallende ontwikkelingen zijn:

- Ganzen: Voor 1973 waren er geen broedgevallen. In 2014 hebben 3 soorten in het gebied gebroed.
- De toename van de spechten. Naast de veel voorkomende Grote Bonte Specht zijn ook territoria vastgesteld voor de Groene Specht en de Kleine Bonte Specht.
- Het ontbreken in 2014 van o.a. nachtegaal en gekraagde roodstaart.
- De toename van de pimpelmezen en in mindere mate van de koolmezen.
- De komst van de boomklever. In het rapport van 1973 ontbreekt de boomklever volledig.
- De afname van het aantal spreeuwen en het verdwijnen van huismus en ringmus.
- De komst van putter, goudvink en appelvink, en het verdwijnen van rietzanger, kneu en rietgors.

5. BESPREKING VAN DE RESULTATEN PER SOORT

In deze paragraaf zijn de waargenomen broedvogels per soort beschreven. Elke stip op de stippenkaartjes staat in het centrum van het territorium. De stippenkaarten zijn bepaald met de autoclustering van SOVON.

Het is ook mogelijk om via de autoclustering kaarten te produceren waarop de waarnemingen per inventarisatieronde staan en de bijbehorende broedgevallen. Die kaarten zijn in verband met de overzichtelijkheid en de omvang van het rapport niet opgenomen. Een voorbeeld van zo'n kaart staat in Bijlage 5: SOVON autoclusteringkaart met waarnemingen voor de zwartkop.

Grauwe Gans

3 territoria

In het zuidelijke deel van het Laegieskamp broeden grauwe ganzen bij de vijver van het zogenaamde Pannekoekfort. Er zijn drie territoria vastgesteld. Er zijn nesten gezien op het eiland, en er zijn jongen waargenomen.

Het is opvallend dat bij de bezoeken in juni geen grauwe ganzen zijn waargenomen. In mei zijn duidelijk minder ganzen waargenomen dan in april.

Er is geen beheer van de ganzen toegepast.

Bij de vroegere inventarisaties van het Laegieskamp zijn geen broedgevallen van ganzen gemeld.

Canadese Gans

1 territorium

Er is uiteindelijk 1 territorium van de Canadese Gans vastgesteld. In april zijn meer Canadese Ganzen gezien.

Er is ook een nest gezien (broedcode 13).

Nijlgans

1 territorium

Nijlganzen zijn net als de Canadese Ganzen waargenomen bij de bezoeken tot en met 18 mei, en daarna niet meer. Er is uiteindelijk 1 territorium vastgesteld.

Wilde eend

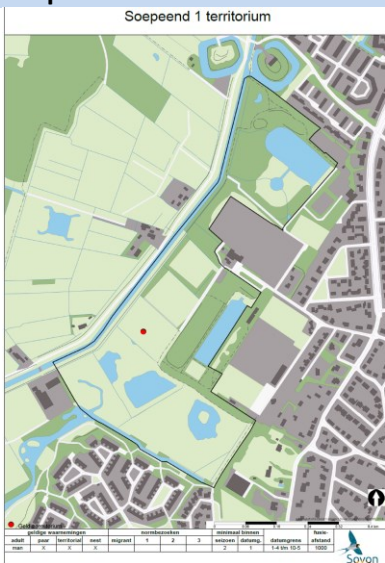
4 territoria

Bij bijna alle bezoeken zijn wilde eenden gezien, verspreid over het hele gebied (hoogste broedcode: 3, waarneming). Er zijn 4 territoria vastgesteld.

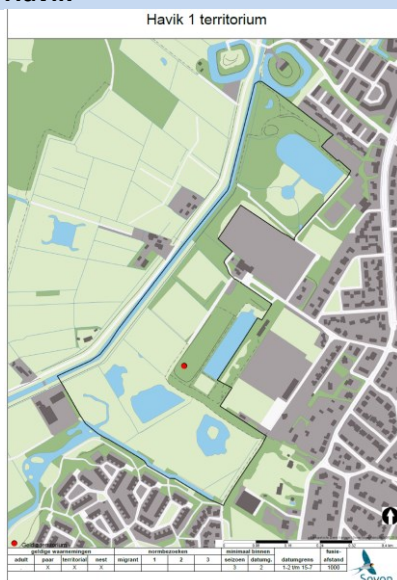
Soepeend

1 territorium

Tussen de wilde eenden zijn ook zogenaamde soepeenden waargenomen. Er is één territorium voor deze 'soort' vastgesteld.

Havik

1 territorium

Bij het eerste en vijfde bezoek is een roepende havik (broedcode 7) waargenomen op bijna dezelfde plaats. Er is echter geen nest gevonden. Het resultaat is één territorium.

Waterhoen

2 territoria

Waterhoentjes zijn regelmatig waargenomen bij het zwembad en de ijsbaan. Voor beide gebieden is een territorium vastgesteld, dus samen twee territoria.

Meerkoet

1 territorium

Meerkoeten zijn verspreid over het water in het hele gebied waargenomen. Er is geen nest gevonden en er zijn geen jongen gezien. Het resultaat is één territorium.

Houtduif

4 territoria

Bij alle bezoeken zijn houtduiven waargenomen, verspreid over het hele gebied. Met als hoogste broedcode 9: nestbouw. Er zijn vier territoria vastgesteld.

Koekoek

1 territorium

Bij de bezoeken in mei en juni is steeds de koekoek gehoord. Het resultaat van deze waarnemingen is één territorium. Er is waarschijnlijk een overlap in leefgebied met het aangrenzende deel van het Naardermeergebied.

Ijsvogel

1 territorium

Bij het eerste en het laatste bezoek is een ijsvogel waargenomen bij de Karnemelksloot. Dit resulteert in één territorium. Er is echter geen nest gevonden. Bij het fort ten noordwesten van het gebied is een ijsvogelwand, en daar broeden ook ijsvogels. Het lijkt waarschijnlijk dat deze ijsvogels zijn waargenomen.

Groene Specht

Groene Specht 2 territoria

2 territoria

Bij het eerste bezoek zijn twee waarnemingen gedaan van een Groene Specht met broedcode 7: alarmeren. Dit leidt tot twee territoria.

Grote Bonte Specht

Grote Bonte Specht 5 territoria

5 territoria

Grote Bonte Spechten zijn bij alle bezoeken waargenomen. Vooral in april en mei waren veel roffels te horen. Er zijn vijf territoria vastgesteld.

Kleine Bonte Specht

Kleine Bonte Specht 1 territorium

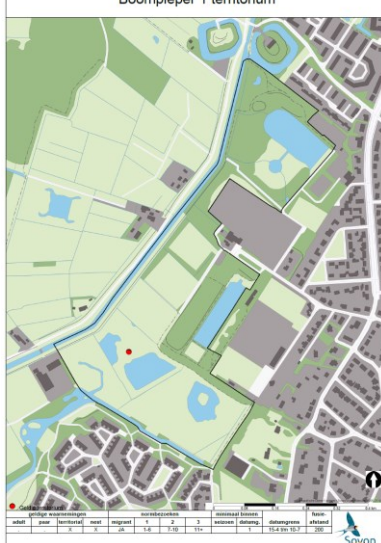

1 territorium

Er is één waarneming van een Kleine Bonte Specht, maar met broedcode 7: alarmeren. Dit resulteert in één territorium.

Boompieper

Boompieper 1 territorium

1 territorium

Bij de drie laatste bezoeken is een boompieper waargenomen. Er is één territorium vastgesteld.

Witte Kwikstaart

Witte Kwikstaart 1 territorium

1 territorium

Bij drie bezoeken zijn respectievelijk 3, 2 en 1 witte kwikstaarten waargenomen. Uiteindelijk is één territorium vastgesteld.

Winterkoning

Winterkoning 24 territoria

24 territoria

De winterkoning is alom tegenwoordig in het Laegieskamp, en bij alle bezoeken zijn er minimaal 12 gehoord. Er zijn 24 territoria vastgesteld.

Heggenmus

5 territoria

De heggenmus is bij 7 bezoeken gehoord. Er zijn vijf territoria vastgesteld.

Roodborst

13 territoria

Bij alle bezoeken zijn roodborsten gehoord, verspreid over het terrein. Alleen langs de zuidrand is geen territorium vastgesteld. Er zijn 13 territoria vastgesteld.

Roodborsttapuit

1 territorium

De roodborsttapuit is één keer waargenomen, maar wel met broedcode 12: pas uitgevlogen jongen. Deze soort is niet eerder als broedvogel gevonden. Er is dus één territorium vastgesteld.

Merel

29 territoria

De merel is de meest voorkomende broedvogel. Bij het inventariseren was het soms een kunst om te bepalen hoeveel merels er tegelijk zongen. Er zijn 29 territoria vastgesteld.

Zanglijster

12 territoria

Bij alle bezoeken zijn zanglijsters waargenomen. Er zijn 12 territoria vastgesteld verspreid over het hele terrein, behalve de zuidrand.

Kleine Karekiet

11 territoria

Kleine karekieten zijn vanaf het bezoek op 19 april waargenomen op de plaatsen met riet en water. Er zijn 11 territoria vastgesteld.

Hierbij zij opgemerkt dat bij de inventarisatie geen rietzangers zijn waargenomen.

Grasmus

3 territoria

Bij het vijfde bezoek zijn, dicht bij elkaar, drie grasmussen waargenomen. Dat leidt, merkwaardig, tot het vaststellen van drie territoria.

Tuinfluitier

8 territoria

Vanaf 3 mei zijn bij alle bezoeken tuinfluitiers waargenomen. Verspreid over het hele gebied zijn 8 territoria vastgesteld.

Zwartkop

16 territoria

De zwartkop is vanaf 5 april bij alle bezoeken waargenomen. Verspreid over het hele gebied zijn 16 territoria vastgesteld.

Zie ook Bijlage 5: SOVON autoclusteringkaart met waarnemingen voor de zwartkop.

Tjiftjaf

15 territoria

Bij alle bezoeken is de tjiftjaf waargenomen.
 Verspreid over het hele gebied zijn 15 territoria vastgesteld.

Fitis

8 territoria

De fitis is vanaf 5 april bij alle bezoeken waargenomen.
 Verspreid over bijna het hele gebied zijn 8 territoria vastgesteld.

Grauwe Vliegenvanger

2 territoria

Bij de bezoeken op 29 mei en 29 juni is op verschillende plaatsen de grauwe vliegenvanger waargenomen (broedcode 3).
 Er zijn twee territoria vastgesteld.

Glanskop

1 territorium

De glanskop is bij twee bezoeken waargenomen, maar met als hoogste broedcode 12: jongen.
Er is één territorium vastgesteld.

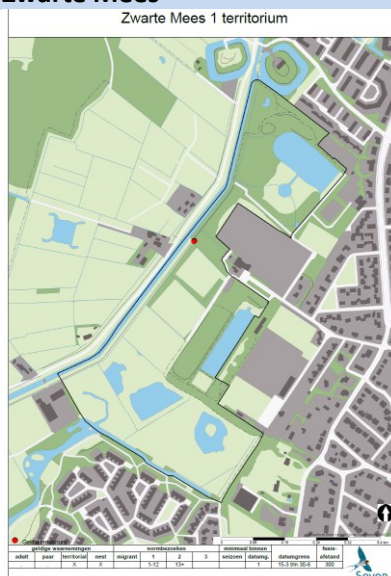
Matkop

1 territorium

Bij het bezoek op 3 mei is een glanskop waargenomen.
Er is één territorium vastgesteld.

Zwarte Mees

1 territorium

Bij het bezoek op 19 april is een zwarte mees waargenomen.
Er is één territorium vastgesteld.

Pimpelmees

18 territoria

Pimpelmezen komen verspreid over het gehele terrein voor, en zijn bij alle bezoeken waargenomen.
Er zijn 18 territoria vastgesteld.

Het aantal pimpelmezen is iets meer dan het aantal koolmezen.

Koolmees

16 territoria

Koolmezen komen verspreid over het gehele terrein voor, en zijn waargenomen bij alle bezoeken behalve het laatste.
Er zijn 16 territoria vastgesteld.

Boomklever

9 territoria

In alle delen van het terrein met hoge bomen zijn boomklevers waargenomen. Op 5 april zijn de meeste boomklevers waargenomen: 9 plus 1 juist buiten het gebied. Op 3 mei en 29 mei zijn er geen waarnemingen van boomklevers.
Het aantal territoria komt uit op 9.

Boomkruiper

Boomkruiper 9 territoria

9 territoria

Verspreid over het hele gebied zijn boomkruipers waargenomen. Alleen bij het bezoek op 3 mei is geen boomkruiper waargenomen.

Het aantal territoria komt uit op 9.

Dat komt overeen met het aantal voor de boomkruiper.

Gaai

Gaai 2 territoria

2 territoria

Verspreid over het terrein en bij alle bezoeken zijn gaaien waargenomen. De hoogste broedcode is 12: jongen.

Er zijn twee territoria vastgesteld.

Ekster

Ekster 1 territorium

1 territorium

Langs de zuidrand is bij twee bezoeken de ekster waargenomen, met als hoogste broedcode 9: nestbouw.

Er is één territorium vastgesteld aan de rand van het gebied.

Zwarte Kraai

3 territoria

Zwarte Kraaien zijn bij bijna alle bezoeken waargenomen, verspreid over het hele gebied.
De hoogste broedcode is 13: gebruikt nest.
Er zijn drie territoria vastgesteld.

Spreeuw

3 territoria

Bij bijna alle bezoeken zijn spreeuwen waargenomen.
De hoogste broedcode is 12: jongen (in het centrum bij het hockeyveld).
Er zijn drie territoria vastgesteld.

Vink

7 territoria

Bij alle bezoeken zijn vinken waargenomen, verspreid over het hele terrein.
Er zijn 7 territoria vastgesteld.

Groenling

2 territoria

In het centrum van het gebied zijn bij de eerste zes bezoeken groenlingen waargenomen. Er zijn daar twee territoria vastgesteld.

Putter

3 territoria

Bij de twee bezoeken in juni zijn op verschillende plaatsen puffers waargenomen. Dit leidt tot het vaststellen van drie territoria.

Goudvink

1 territorium

Op 18 mei is een goudvink waargenomen. Op grond daarvan is één territorium vastgesteld.

6. GERAADPLEEGDE BRONNEN

Bouman, A.C. en B.F. van Tooren. 2005. Het Laegieskamp, een blauwgrasland op de overgang van zand en veen. *Stratiotes* 30: 48-55.

Dijk, A.J. & A. Boele. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen, 56 pag.

Dijk, A.J. e.a. 2012. Handleiding Autoclustering in BMP. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen, 23 pag.

Jonkers, D.A., J. Klein. 1973. Het Laegieskamp : een vergeten natuurgebied. Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken en Instituut voor Natuurbeschermingseducatie afd. Het Gooi, 1973 – nr. 23. - 35 pag.

Mars, H. de. 1996. Herstel van een afgeschreven blauwgrasland in de Vechtstreek? *De Levende Natuur* 97: t23-129.

Mars, H. de, W. Fokkema & J.C.A. van Alphen. 1995. Natuurontwikkeling in het Laegieskampgebied. *De Levende Natuur* 96 156-157.

Muilwijk, Jan en Frans Rijnja. 1969. Het Laegieskamp, een rapport betreffende de flora en fauna. Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie afd. Hilversum, 1969 in 't Debakel 2 (1), 6 pag.

Natuurmonumenten. 2001. Natuurwijzer, op stap in meer dan 300 natuurgebieden. Pag. 286.

Prop, D. en P. Spoorenberg. 2014. Richtlijnen broedvogelinventarisatie VWG. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, 6 pag.

Wessels, Bert. 1984. Het Laegieskamp, in tijdschrift *De Wijde Blik*, 1984 - 1, pag. 18 – 23.

BIJLAGEN
Bijlage 1: Overzicht waarnemingen broedgevallen

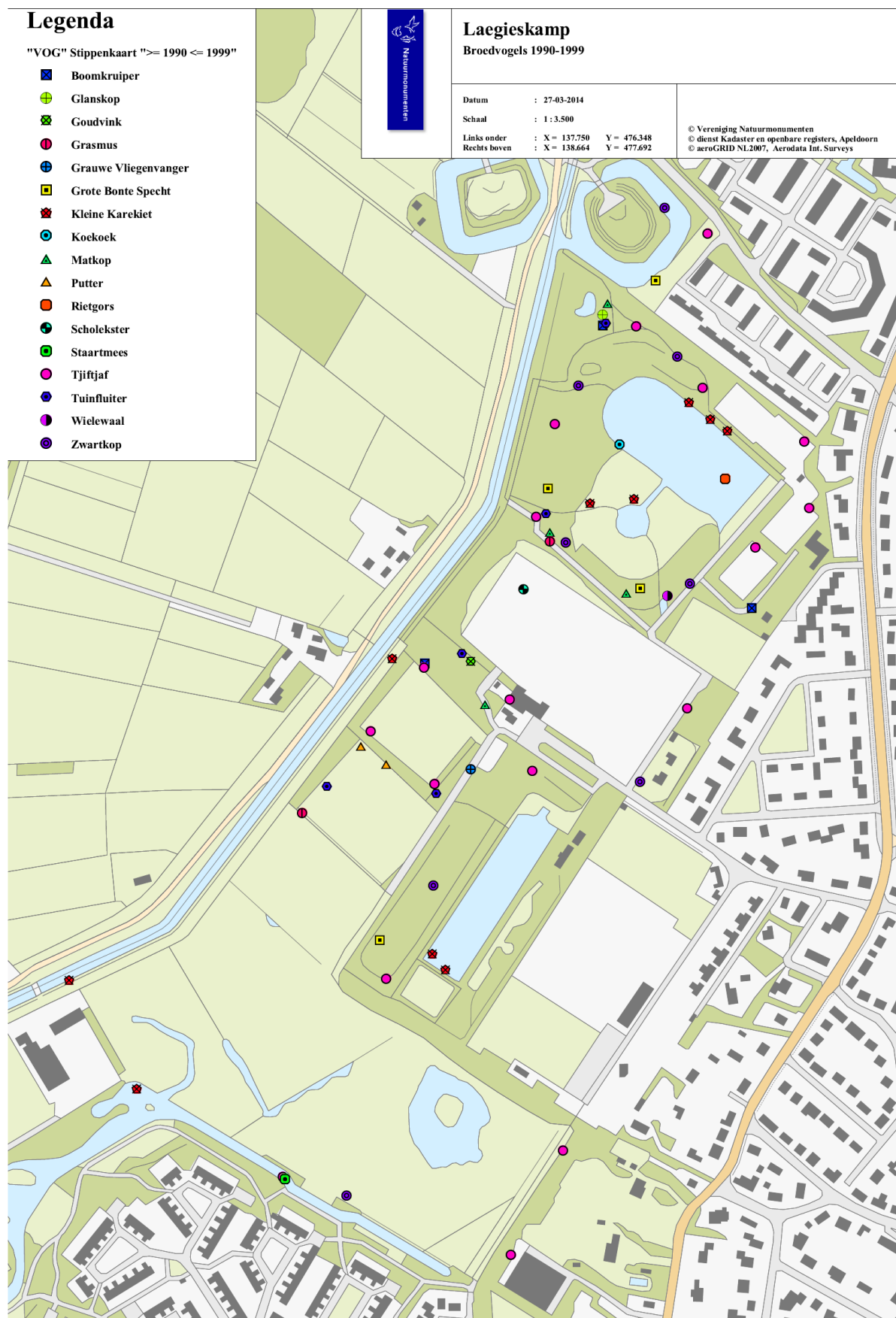
Species	23-mrt	5-apr	19-apr	3-mei	18-mei	29-mei	15-jun	29-jun	aantal auto-cluster territoria	hoogste broed-code	aantal norm bezoeken	totaal aantal in plot	aantal buiten plot	aantal niet bruikbare waarnemingen
	6:00	6:25	6:10	5:30	5:15	6:30	6:00	6:00						
	8:28	9:45	8:10	7:45	7:47	9:00	8:00	8:56						
Bezoeknr	1	2	3	4	5	6	7	8						
Bezoektype	zonop	zonop	zonop*	zonop	zonop*	ocht.	ocht.	ocht.						
Grauwe Gans	3	4	6	2		1			3	16	-	16		3
Canadese Gans	3	2	1	1	1				1	13	-	8		2
Nijlgans	1	2	1	1	1				1	3	-	6		1
Wilde Eend	6 (1)	6	4	2	1	4	1		4	3	-	28	1	2
Soepeend	3		1					1	1	1	-	5		0
Havik	1				1				1	7	-	2		0
Waterhoen	4	1	1		2	1		1	2	7	-	10		2
Meerkoet		3 (1)	1		1				1	3	-	5	1	2
Houtduif	6	4 (1)	2	4	1	1	2	2 (1)	4	9	6,5	22	2	1
Koekoek				1 (1)	1	1	1	1	1	2	4,5	5	1	0
Ijsvogel	1							1	1	7	-	2		0
Groene Specht	2							-1	2	7	6,5	2	1	0
Grote Bonte Specht	6	3 (1)	4	2	5 (2)	2	1	3 (1)	5	13	6,5	26	4	0
Kleine Bonte Specht								1	1	7	-	1		0
Boompieper						1	1	1	1	2	2,5	3		0
Witte Kwikstaart	3				2	1			1	3	-	6		1
Winterkoning	23	20 (1)	16	14 (2)	14 (3)	13 (3)	13	12	24	2	6,5	125	9	0
Heggenmus	4	1	2	1	3 (2)	1		2 (2)	5	3	6,5	14	4	0
Roodborst	19 (1)	15	4	4	13 (1)	8	5	8 (1)	13	12	6,5	76	3	8
Roodborsttapuit						1			1	12	2,5	1		0
Merel	10 (1)	14 (2)	8	15 (1)	29 (1)	17	6	19	29	12	6,5	118	5	0
Zanglijster	4 (2)	5	2	6	5	4	2	12	12	14	6,5	40	2	0
Kleine Karekiet			1	-1	3 (4)	8 (1)	4	5 (2)	11	2	5,5	21	8	0
Grasmus					3 (1)				3	2	3,5	3	1	0
Tuinfluit				8	6	2	3	1	8	2	4,5	20		0
Zwartkop	-1	4	10	4	11	9	11	9 (1)	16	12	6,5	58	2	0
Tjiftjaf	20 (3)	13 (2)	11	10 (1)	11	7	8	9 (2)	15	2	6,5	89	8	5
Fitis		8	6	4	7	2	1	1	8	2	6,5	29		2
Grauwe Vliegenvanger						1		1	2	3	2,5	2		0
Glanskop						1	1		1	12	6,5	2		0
Matkop				1					1	2	6,5	1		0
Zwarte Mees			1						1	2	6,5	1		0
Pimpelmees	19 (2)	15	8	3	9 (1)	2	1	4	18	12	6,5	61	3	0
Koolmees	8 (5)	11 (1)	12	7	11	4	3		16	12	6,5	56	6	0
Boomklever	3	9 (1)	2		3		2	3 (2)	9	2	6,5	22	3	1
Boomkruiper	6 (1)	1	5		2	3	4	4	9	2	6,5	25	1	0
Gaai	6	1	1	1	1	1	2	2	2	12	-	15		4
Ekster	1				-1				1	9	-	1	1	0
Zwarte Kraai	3	2	2	2	-1	3		1	3	13	-	13	1	0
Spreeuw	2	1	2	2	2	1		1	3	12	-	11		0
Vink	5	8	7	3	4	5	2	4 (1)	7	3	6,5	38	1	5
Groenling	2 (1)	1	2	1	1 (1)	1			2	2	-	8	2	0
Putter							1	2	3	2	-	3		0
Goudvink					1				1	2	-	1		0
Appelvink					2			3	2	3	6,5	5		0

Bijlage 2: Overzicht waarnemingen niet-broedgevallen en zoogdieren

Species	23-mrt	5-apr	19-apr	3-mei	18-mei	29-mei	15-jun	29-jun	aantal auto-cluster territoria	hoogste broed-code	aantal norm bezoeken	totaal aantal in plot	aantal buiten plot	aantal niet bruikbare waarnemingen
	6:00	6:25	6:10	5:30	5:15	6:30	6:00	6:00						
	8:28	9:45	8:10	7:45	7:47	9:00	8:00	8:56						
Bezoeknr	1	2	3	4	5	6	7	8						
Bezoektype	zonop	zonop	zonop*	zonop	zonop*	ocht.	ocht.	ocht.						
Fuut			-1			1			0	2	-	1	1	1
Blauwe Reiger				1					0	1	-	1		0
Purperreiger				1					0	1	-	1		0
Bergeend					1				0	3	-	1		1
Buizerd								1	0	1	-	1		0
Watersnip			1						0	1	-	1		1
Groenpootruiter				1						1	-	1		
Graspieper	1								0	1	6,5	1		1
Beflijster			1						0	1	-	1		1
Grote Lijster								1	0	2	6,5	1		1
Staartmees	-1								0	3	-	0	1	0
Huismus								1	0	2	-	1		1
Rietgors	2								0	2	6,5	2		2
Zoogdieren														
Haas	2	1		3	1	2		1			-	10		
Vos											-			
Ree	4	1	1	1	1	1				1	-	9		

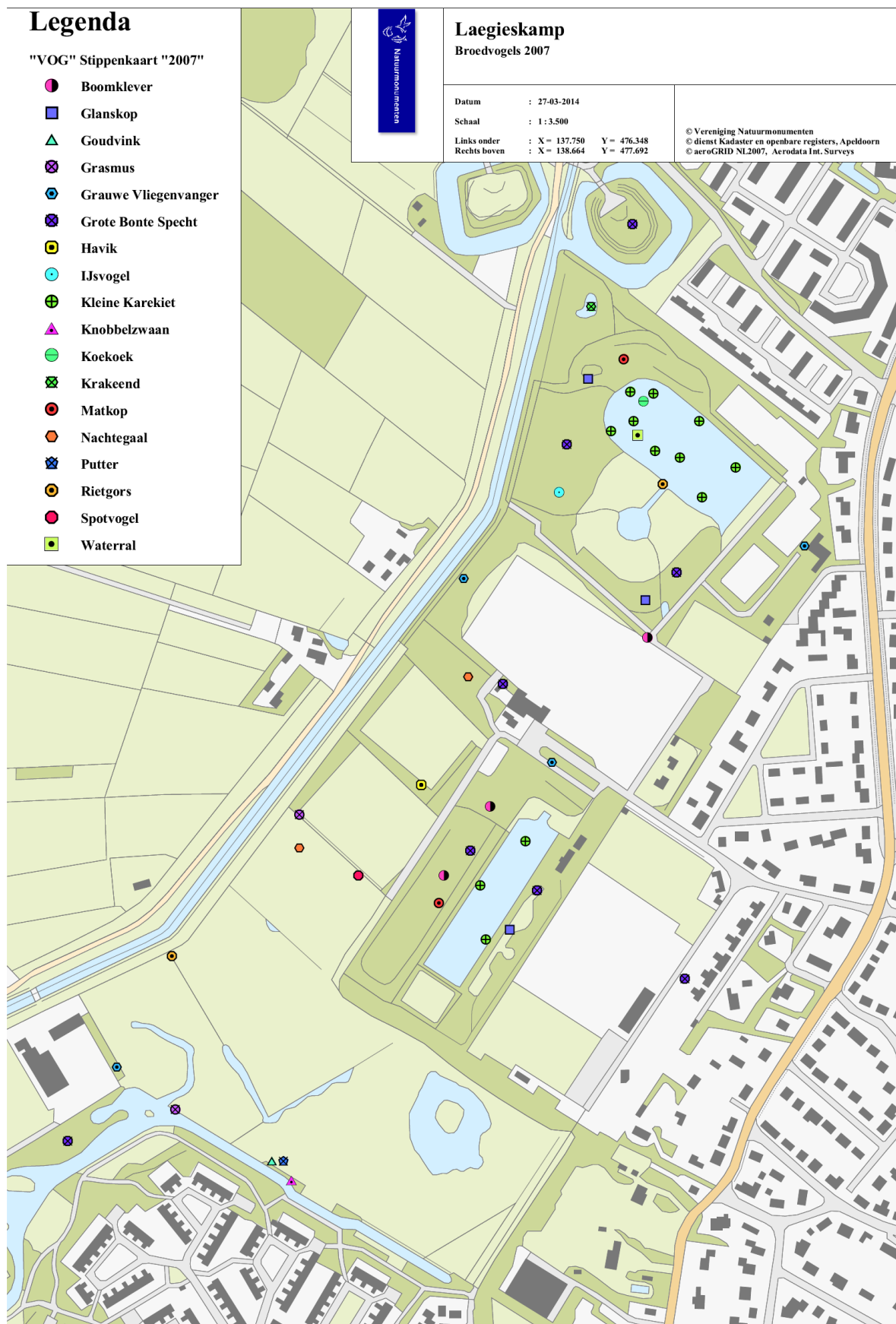
Bijlage 3: Stippenkaart broedvogels Laegieskamp 1990 – 1999

Stippenkaart met territoria van de periode 1990-1999 van tellingen door de provincie Noord-Holland.

Bijlage 4: Stippenkaart broedvogels Laegieskamp 2007

Stippenkaart met territoria van 2007 van het N2000 atlasproject van de provincie Noord-Holland.

Bijlage 5: SOVON autoclusteringkaart met waarnemingen voor de zwartkop

7080 Naardermeer, Laegieskamp 2014

Zwartkop 16 territoria

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand	
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datumgrens		
.	.	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	15-4 t/m 20-7	200

